

каційних технологій відповідно до сучасного стану розвитку техніки і технологій електроенергетики, практичної спрямованості з урахуванням розширених функціональних можливостей фахівців електроенергетичної галузі.

На основі цього підходу можлива якісна професійна підготовка майбутніх фахівців електроенергетичної галузі засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Література

1. Падалко А.М., Падалко Н.Й. *Застосування педагогічних технологій факторного аналізу у навчальному процесі технічних спеціальностей // Проблеми педагогічних технологій - 2005. - № 2 - С. 106 - 112.*

2. Падалко А.М., Падалко Н.Й. *Самостійна робота, як спосіб підготовки майбутніх фахівців електроенергетичної галузі // Теорія і методика вивчення природничо-математичних і технічних дисциплін: Збірник науково-методичних праць: Рівненський державний гуманітарний університет. Вип 14- Рівне: Волинські обереги, 2010, - с. 146-148.*

УДК 37.041 +378:33

Н.Є. ПОПОВИЧ

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Анотація. У статті розкривається зміст поняття “самоосвіта”. Здійснюється аналіз можливостей інформаційних технологій щодо активного здійснення самостійної пізнавальної діяльності.

Ключові слова: телекомунікаційні технології, технологія мультимедіа, самоосвіта, самоосвітня діяльність, саморозвиток.

Аннотация. В статье раскрывается содержание понятия “самообразование”. Осуществляется анализ возможностей информационных технологий относительно активного осуществления самостоятельной познавательной деятельности.

Ключевые слова: телекоммуникационные технологии, технология мультимедиа, самообразование, самообразовательная деятельность, саморазвитие.

Annotation. The content of concept «self-education» is revealed in the article. The analysis of informational technologies opportunities concerning the active performance of self-cognitive activity has being performed.

Kew words: telecommunication technologies, technology multimedia, self-education, self-education activity, self-development.

Відмінною рисою сучасної ситуації в суспільстві є прискорений розвиток науки, що характеризується процесом швидкого старіння інформації. Це приводить до того, що знання, які здобувають студенти в стінах вузу, можуть виявитися застарілими на той час, коли вони розпочнуть професійну діяльність. Отже, найважливіше завдання сучасної системи професійної та вищої освіти сьогодні полягає в тому, щоб виховати й підготувати підростаюче покоління, здатне активно включитися в якісно новий етап розвитку сучасного суспільства, пов'язаний з інформатизацією, сформуванню потребу в постійному самовдосконаленні, створити передумови для безперервної самоосвіти. У зв'язку з цим актуальною є проблема визначення ролі та місця інформаційних технологій в організації самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів.

Для розв'язання цієї проблеми необхідно здійснити аналіз змісту поняття “самоосвіта”, спираючись на який розкрити можливості інформаційних технологій при здійсненні самоосвітньої діяльності. Це і є метою даної роботи.

У більшості робіт, які присвячені проблемі самоосвіти, вона розглядається як дидактична категорія, що спрямована на вдосконалення освіти особистості. Основним напрямком у розв'язанні питань, пов'язаних із самоосвітою є озброєння учнів необхідними уміннями й навичками, формування культури розумової праці, як у навчальній, так і у позакласній роботі, забезпечення «технологічної» складової самоосвітньої діяльності. При аналізі питань, пов'язаних з самоосвітою дорослих, дана тенденція також є основною (Ф.І. Козакова, І.Л. Наумченко, Н.Д. Хміль й ін.). Можна відмітити й інший підхід - виховання потреби у самоосвіті через розвиток пізнавальної активності та самостійності тих, хто навчається (В.С. Ільїн, Н.О. Половнікова, І.О. Редковець, М.Н. Скаткін, В.О. Сухомлинський, Т.І. Шамова, Г.І. Щукіна й ін.).

Розпочинаючи з 90-тих років, проблемі самоосвіти особистості продовжують приділяти значної уваги не тільки педагоги, а і психологи, філософи, соціологи.

Так працівниками лабораторії психологічних проблем освіти дорослих НДІ загальної освіти дорослих АПН СРСР досліджувались теоретичні та практичні аспекти розвитку потреби вчителя у самоосвіті.

Зокрема Г.С. Сухобська вважає, що уміння і готовність використовувати власні знання, сформованість механізму адекватної оцінки педагогом власних досягнень і труднощів у професійній галузі та вміння бачити і формулювати педагогічні задачі, які спонукають до пошуку конкретних шляхів їх розв'язання, викликає потребу у самоосвітній діяльності. А це у свою чергу дозволяє їй професійну самоосвіту студентів розглядати з одного боку як інтеграцію розрізнених елементів самостійної пізнавально-практичної діяльності в єдиному комплексі інтелектуальної праці, яка усвідомлюється і систематично виконується кожним студентом у різних ланках навчального процесу і позааудиторної роботи, а з іншого боку, як засіб залучення майбутнього вчителя до практичної діяльності у школі, тобто, як теоретичні знання, які засвоює студент, можуть бути застосовані ним у розв'язанні практичних завдань [1, с.5, 9].

Проблему самоосвіти вчителя на рівні особистості розглядав В.Н. Козієв. На його думку, «самоосвіта - це індивідуально-особистісний процес цілеспрямованого і систематичного покращення, вдосконалення, розвитку себе і власної діяльності» [Там само, с. 19].

Аналізуючи сутність самоосвіти він на перший план висуває дві її характеристики. По-перше, суто особистісний характер самоосвіти припускає розгляд змісту, структури і процесу самоосвіти на рівні структури особистості. І по-друге, цілеспрямованість і систематичність саморозвитку можливий лише у тому випадку, коли цей процес усвідомлюється особистістю. Саме процес усвідомлення, в основі якого знаходиться вміння здійснювати професійний самоаналіз, зумовлює виникнення суперечності між нормативним зразком і оцінкою власною діяльності, що слугує мотиваційною основою самоосвіти, визначає цілі та напрямки самоосвіти і саморозвитку [Там само, с. 21].

Роль самоосвіти в умовах швидкого розвитку науки і техніки в процесі самовдосконалення, самовиховання особистості розкриває Донцов І.А. «В процесі самоосвіти, - зазначає науковець, - людина пізнає сама себе, розвиває власні інтелектуальні здібності, волю, самодисципліну, самовладання, утворює себе у відповідності з ідеалом» [2, с. 60].

На його думку, самоосвіта є засобом задоволення однієї із головних потреб людини-постійно розширювати власний кругозір, підвищувати культуру, задовольняти інтелектуальні запити, підтримувати розумову працездатність [Там само, с. 61].

Широкі можливості для аналізу сутності досліджуваного поняття надає соціологія освіти, яка дозволяє охопити багатоманітність соціальних, соціокультурних, економічних та індивідуально-особистісних факторів.

Так, Г.Є. Зборовський та О.А. Шукліна вивчаючи дану проблематику, відзначають, що "самоосвіта може виступати як ціль (самоціль) і як засіб для самореалізації яких-небудь цілей (таких, як підготовка до праці, оволодіння професією, новим для людини видом діяльності і т.д.)" [3, с. 80].

Таким чином, оскільки самоосвіта виступає як засіб підготовки до праці і оволодіння професійними навичками, має місце співпадіння в ньому індивідуально-особистісного та соціально-значущого. Обидві ці сторони самоосвіти - "самоцінна" та "інструментальна" - мають важливе значення для людини.

Характеризуючи сутність самоосвіти, вчені основним її суб'єктом визначають особистість, яка задовольняє ряд потреб і соціалізується.

Спираючись на ці позиції сформульовано визначення самоосвіти. "Ітак, самоосвіта - вид вільної діяльності особистості (соціальної групи), що характеризується її вільним вибором і спрямований на задоволення потреб у соціалізації, самореалізації, підвищенні культурного, освітнього, професійного і наукового рівнів, отримання задоволення від реалізації особистістю її духовних потреб" [Там само, с. 81].

Отже соціологічний підхід до самоосвіти може бути охарактеризований як комплексний, що включає в себе системний, культурологічний, аксіологічний, хоча головним є діяльнісний, оскільки самоосвіту розглядають як особливий, специфічний вид діяльності.

Таким чином, для розуміння сутності поняття "самоосвіта" варто розкрити зміст категорії "діяльність".

На думку філософа Е.Г. Юдіна, вона включає мету, засіб, результат і сам процес діяльності [4, с. 268]. Деякі інші філософи (Б.А. Грушин, М.С. Каган, Е.С. - Маркарян, Л. Ніколов і ін.), що займаються теоретичним дослідженням питань діяльності, дотримуються іншої думки. Зокрема, процес діяльності, вважає Любен Ніколов, також є засобом досягнення мети і на цій підставі цей процес не виділяється як самостійний структурний компонент.

Зміст діяльності досліджувався і психологами. Так, О.М. Леонтьев зазначає, що: "Діяльність є молярна, не адитивна одиниця життя тілесного, матеріального суб'єкта. Це. система, що має будову, свої внутрішні переходи і перетворення, свій розвиток" [5, с. 81-82].

П.Я. Гальперін пише: "Ми називаємо діяльністю будь-який процес, систематично або епізодично поновлюваний «діячем» і ведучий до певного результату" [6].

Ми не наводитимемо всі варіанти визначень діяльності, а лише відзначимо, що всі вони дуже загальні. Однак і філософи, і психологи відзначають наявність активності і руху. Б.Ф. Ломов відзначає, що в широкому значенні слова термін діяльність еквівалентний терміну активність, і, безумовно, може застосовуватися при опису та аналізу широкого класу явищ [7]. Також відмітимо, що будь-яка людська діяльність починається з постановки цілі, під якою розуміється "передбачення в свідомості результату, на досягнення якого направлені дії. Як безпосередній мотив ціль направляє і регулює дії, пронизує практику як внутрішній закон, якому людина підпорядковує свою волю" [8]. Усвідомленість, цілеспрямованість - неодмінні умови людської життєдіяльності. Це - загальне.

Важливо підкреслити, що в даний час очевидна системна будова діяльності.

Системний аналіз, відрізняючись міждисциплінарним або наддисциплінарним

положенням, розглядає діяльність як складну систему, направлену на підготовку, обґрунтування і реалізацію розв'язання складних проблем [9, с. 360].

Співставлення підходів цих трьох наукових дисциплін: філософії, психології і системного аналізу (системотехніки) дозволяє обрати загальну схему структури діяльності, яка є нам необхідною для подальшого аналізу сутності самоосвітньої діяльності.

Так, наприклад в [10] запропонована структура, яка включає наступні послідовні компоненти діяльності: потреба - мотив - ціль - завдання - технології (зміст, форми, методи і засоби) - дія - результат.

Близькою до згаданої вище структури діяльності, але з акцентом на роль зовнішнього середовища запропонована (рис. 1) вченими Новіковим О.М. та Новіковим Д.О. в [11, с.31].

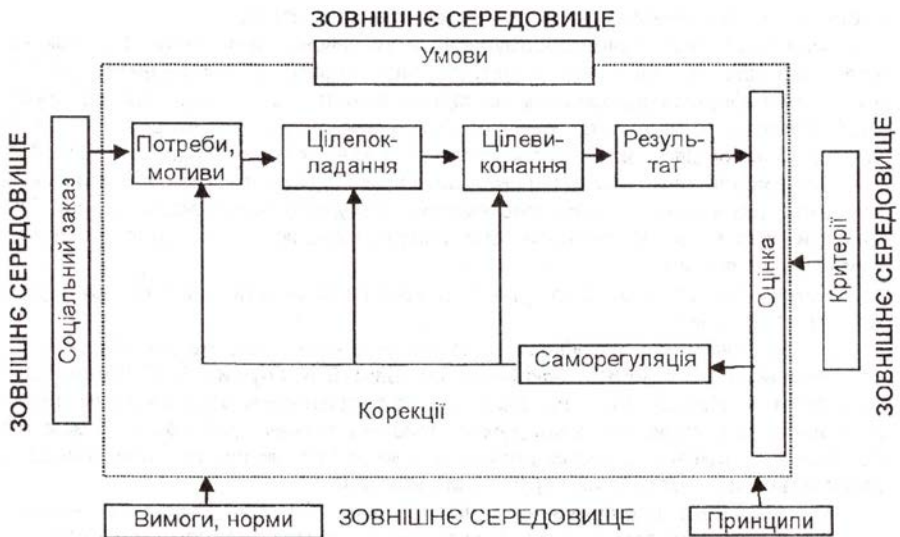

Рис. 1. Процесуальні компоненти діяльності

Також важливим у розумінні сутності діяльності та її структури є позиція С.Л. - Рубінштейна, що: "Дія, яка здійснюється людиною, не є абсолютно ізольованим актом; вона включається в більш широке ціле діяльності даної особи і лише у зв'язку з нею вона може бути зрозумілою" [12, с. 621].

У самій діяльності С.Л. Рубінштейн виділяє наступні її істотні компоненти і конкретні взаємозв'язки між ними: дію (на відміну від реакції і руху), операцію і вчинок в їх співвідношенні з метою, мотивом і умовами діяльності суб'єкта.

Згідно С.Л. Рубінштейну, проблематика діяльності як такої і дії як одиниці діяльності пов'язана з питанням про цілі і мотиви людської діяльності, про її внутрішній смисловий зміст і будову. С.Л. Рубінштейн відзначає: "Предмети, що існують на навколишньому світі або підлягають реалізації в ній, стають цілями людської діяльності через співвідношення з її мотивами; з іншої сторони, переживання людини стають мотивами людської діяльності через співвідношення з цілями, які вона собі ставить. Співвідношення одних й інших визначає відповідні кінцеві точки людсь-

ких дій, а умови, в яких вони здійснюються в співвідношенні з цілями, визначають способи їх здійснення - окремі операції, які входять в їх склад "[13, с. 437].

Ми погоджуємося з думкою С.Л. Рубінштейна про те, що "мотиви формуються в залежності від цілей і задач ... Тому ні як не доводиться перетворювати мотиви в якийсь абсолютний початок" [12, с. 621].

Таким чином, до елементів діяльності як системи відносяться: предмет, мета, мотив і склад дій. Також варто відмітити, що діяльність утворена з різномірних елементів, але вони всі пов'язані таким чином, що лише вся ця система елементів в певних зв'язках і стосунках дає можливість вирішувати задачу і реалізовувати діяльність.

Виходячи з проведеного аналізу витікає, що самоосвіта - це форма активності особи, яка направлена на зміну самої себе шляхом самостійної пізнавальної діяльності.

Наступним кроком, ми маємо визначити які інформаційні технології надають можливість активно здійснювати самостійну пізнавальну діяльність.

Для цього необхідно проаналізувати методи представлення інформації.

Методи пред'явлення інформації можуть бути розділені на лінійний і структурний. При *лінійному пред'явленні* навчальної інформації, структура подання навчального матеріалу однозначно визначається порядком вивчення матеріалу. Даний метод не достатньо ефективний з огляду на формування в студентів уявлень про розподіл інформації, яка їм викладається, на рід або види в залежності від обраних критеріїв її класифікації. Він не дозволяє студентам робити загальні висновки про той чи інший інформаційний об'єкт, виходячи з аналогії, яку можна провести з об'єктами того ж класу.

Особливий інтерес викликає *структурне пред'явлення інформації*. Структурування інформації призводить до використання системного підходу щодо вивчення матеріалу. При цьому, структура навчального матеріалу розглядається як його модель і являє собою сукупність певним чином виділених частин (елементів) навчального матеріалу і зв'язків між ними. Процес виявлення таких частин і зв'язків називається *структуруванням*. Важливу роль у засвоєнні досліджуваного матеріалу відіграють його елементи та зв'язки між ними, що визначають структуру. Психологічною основою структурування навчального матеріалу є його розуміння, бо воно саме характеризується відображенням зв'язків предметів і явищ дійсності.

Структурована інформація, яка подається з використанням переваг комп'ютерної техніки, прискорює процеси сприйняття і, як наслідок, полегшує формування розумового образу предмета, яка вивчається. Існує велика кількість різних інформаційних технологій, так чи інакше заснованих на явній чи неявній інформаційній структурах. Однак у даний час з'явилися гіпертекстові технології та технологія мультимедіа, котрі вміщують в себе практично всі розрізнені методи подання структурованої інформації.

Р.С. Гуревич дає таке трактування цього терміна: «Мультимедіа є новою інформаційною технологією, тобто сукупністю прийомів, методів, способів продукування, обробки, зберігання, передавання аудіовізуальної інформації, заснованою на використанні компакт-дисків» [14, с.143].

У 1960-х термін «мультимедіа» пов'язували з митцями, які намагалися надати своїм витворам (скульптурам, картинам, музиці тощо) «живого» відтворення. У 1970-х - на початку 1980-х рр. мультимедіа почали прирівнювати до великих, багатоекранних показів слайдів, що супроводжувалися музичним оформленням

та голосами за кадром. Пізніше, з розвитком комп'ютерних технологій, було проведено низку експериментів щодо комбінування різних способів надання інформації (текст, графіка, звук), у результаті яких було з'ясовано, що важливою властивістю мультимедіа є інтерактивність, що надає користувачеві можливість зворотного зв'язку.

Оскільки мультимедіа засоби інформації, за визначенням - суміш засобів інформації, вони мають очевидні переваги в деяких ситуаціях перед монозасобами інформації. За допомогою цих технологій отримуємо можливості при яких студенти не залишаються пасивними слухачами. Встановлюючи логічні зв'язки інформаційних блоків і слідуючи власній логіці її осмислення, студент стає співавтором освітнього процесу.

Мультимедіа засоби інформації мають дозволити користувачам прокладати власний шлях у матеріалі й можливостях для одержання певних знань. Взаємодіючи з навчальним середовищем, маніпулюючи його об'єктами, студент може таким чином сам визначати свою поведінку в даному середовищі, що дозволяє йому уникнути повторення вже освоєних дій з об'єктом.

Резюмуючи вищевикладене, можна стверджувати, що педагогічні цілі використання технології мультимедіа визначаються можливістю підвищення мотивації навчання за рахунок застосування сучасних засобів обробки аудіовізуальної інформації, підвищення рівня емоційного сприйняття інформації, формування вмінь реалізовувати різноманітні види самостійної обробки значних обсягів інформації.

Найбільшого розповсюдження технологія мультимедіа отримала за рахунок стрімкого розвитку телекомунікаційних технологій.

Під телекомунікаційними технологіями ми будемо розуміти мережні технології, що використовують локальні мережі й глобальну мережу Інтернет у синхронно-му й асинхронному режимах часу з різними цілями.

Насамперед, телекомунікаційні технології забезпечують можливість проведення дистанційної освіти, ознайомлення з відео й анімаційними матеріалами, що знаходяться на різних освітніх серверах і т.п. Телекомунікаційні технології забезпечують доступ до баз даних із різних галузей знань.

Отже, сучасні мережне програмне забезпечення й телекомунікаційні технології відкривають студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації - електронних гіпертекстових підручників, освітніх сайтів, систем дистанційного навчання й т.п. На нашу думку, вони покликані дати нові можливості для самоосвіти особистості.

Література:

1. *Психологические проблемы самообразования учителя*. Сб. науч. трудов/отв. ред. ПС. Сухобская. -М.: Изд. АПН СССР, 1986. -80 с.
2. Донцов И.А. *Самовоспитание личности: философско-этические проблемы* / И.А. Донцов. -М.: Политиздат, 1984 -285 с.
3. Зборовский Г.Е. *Самообразование как социологическая проблема* / Г. Е. Зборовский, Е.А. Шуклина // *Социологические исследования*. -1997. -№ 10 -С. 78-87.
4. Юдин Э.Г. *Системный подход и принцип деятельности: Методологические проблемы современной науки* 7 Э.Г. Юдин. -М.: Наука, 1978. -391 с.
5. Леонтьев А.Н. *Деятельность. Сознание. Личность*. / А.Н. Леонтьев. -М.: Политиздат, 1977. -304 с.
6. Гальперин П.Я. *Введение в психологию* / П.Я. Гальперин. -М. МГУ, 1976. -149 с.
7. Ломов Б.Ф. *Методологические и теоретические проблемы психологии* 7 Б. Ф. Ломов. -М.: Наука, 1999. -349 с
8. *Философский словарь* / [Адо А. В и др.]; Под ред. И. Г. Фролова. -5-е изд. -М.: Политиздат, 1986. -588 с.

9. Перегудов Ф.И. Введение в системный анализ / Ф.И. Перегудов, Ф.П. Тарасенко. - М.: Высшая школа, 1989. -367 с.

10. Бурков В.Н. Как управлять проектами / В.Н. Бурков, ДА Новиков. -М.: Синтез, 1997. -188 с.

11. Новиков А.М. Методология / А.М. Новиков, ДА. Новиков. - М.: СИНТЕГ. - 668 с.

12. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. — СПб.: Патер Ком, 1998. -705 с.

13. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. - СПб.: Питер, 2002. -720 с.

14. Гуревич РС. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: Монографія / За ред. С.У. Гэнчаренка. -К.: Вища школа, 1998. -229 с.

УДК 371: 32: 004: 81.2 Я.А. РОМАНЕНКО, І.А. ГРИШАН, Ю.Р. МІХНЄВА

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ У ВНЗ УКРАЇНИ

Анотація. У статті охарактеризовано український і закордонний досвід використання нових інформаційних технологій у викладанні іноземних мов, проаналізовано методи дистанційної освіти, визначено педагогічну потребу в дистанційному навчанні іноземних мов, вказано варіанти дидактичних моделей дистанційного навчання іноземних мов при використанні адаптованих інформаційних технологій.

Ключові слова: інформаційні технології, конкурентоспроможність, дистанційне навчання, європейська система освіти, комп'ютерні технології, мультимедійні технології, новітні технології, кредитно-модульна система, освітній процес, концептуальні напрямки дидактичної організації навчання.

Аннотация. В настоящей статье анализируется украинский и европейский опыт использования новейших информационных технологий в преподавании иностранных языков, методы дистанционного образования иностранным языкам, указываются варианты дидактических моделей дистанционного обучения иностранным языкам при использовании адаптированных информационных технологий.

Ключевые слова: информационные технологии, конкурентоспособность, дистанционное обучение, европейская система образования, компьютерные технологии, мультимедийные технологии, новые технологии, кредитно-модульная система, образовательный процесс, концептуальные направления дидактической организации обучения.

Annotation. The present article analyses Ukrainian and European experience of using newest information technologies for teaching foreign languages as well as methods of online education in foreign languages; some options of didactic models of teaching foreign languages which utilise adapted information technologies, are indicated.

Key words: information technologies, competitiveness, distance learning, European educational system, computer technologies, multimedia technologies, new technologies, credit-unit system, educational process, conceptual trends of didactic organisation of teaching.

19 травня 2005 року на конференції у норвезькому місті Берген Україна офіційно приєдналася до Болонського процесу. Ця подія вимагає виконання державою певних зобов'язань щодо узгодження національних стандартів вищої освіти з міжнародними, а також завдань Болонського процесу, що передбачають високу якість підготовки; зміцнення довіри між суб'єктами освіти; відповідність європейському ринкові праці; мобільність; сумісність кваліфікації на вузівському та